

CONCEPTUL DE ABSOLUT ÎN GRAMATICA LIMBII FRANCEZE

Olga CIOBANU, Silvia NUȚA

Catedra Limba Franceză

Le concept d'absolu dans le domaine de la linguistique désigne un phénomène indépendant de notre conscience. Les constructions verbales absolues n'ont pas besoin d'être complétées sémantiquement par un complément, cette relation est déduite, sous-entendue. L'utilisation absolue des temps verbaux présuppose une indépendance sémantique des formes verbales en français. Le fonctionnement de l'ablativus absolutus en latin a été hérité par la proposition participiale absolue en français, les similitudes de fonctionnement tiennent du statut de l'indépendance sémantique et grammaticale de la proposition participiale absolue face à la proposition principale. Ayant à la base les caractéristiques sémantiques des verbes on remarque que l'omission du complément direct, indirect ou circonstanciel des verbes donne la possibilité de l'utilisation absolue des verbes. Ce manque de complément se montre des fois inhérent ou facultatif pour la signification contextuelle des verbes français.

În prezentul articol propunem o viziune generală despre termenul de *absolut* în plan lingvistic. Pentru ca lucrurile să ne pară mai clare, vom apela la metoda comparativă delimitând conceptul de *absolut* în opoziție cu cel de *relativ*.

În plan lingvistic, termenul de absolut semnifică o noțiune, o acțiune, o calitate ce nu este comparată, unde nu se ține cont de condiții, de circumstanțe. Din punct de vedere gramatical, acest termen se folosește de cele mai dese ori pentru verbe și substantive care sunt folosite absolut, adică fără o expansiune ce era așteptată în mod normal.

Charles Bally în unul din articolele sale [1, p.123] face diferență între absolut și relativ în lingvistică. Lingvistul constată că termenii de absolut și de relativ desemnează două tipuri de asocieri stabilite între două idei ce se găsesc fie identificate, fie diferențiate. Cât despre specia acestor identificări, le găsește cantitative: mărime, distanță spațială, interval de timp, grad de calitate.

În concepția acestui lingvist, o asociere este absolută când termenul ce servește ca produs de comparație este atașat subiectului vorbitor, adică atașat locului sau momentului vorbirii. În așa cazuri, asocierea absolută este implicită.

Asocierea este relativă când această normă este exterioră subiectului, și deci ea este explicită. Charles Bally afirmă, pe bună dreptate, că nu putem vorbi despre o relație absolută sau relativă 100 de procente. Deoarece nimic nu este conceput decât în relație sau în comparație cu ceva similar lui.

Mai mult ca atât, același autor afirmă că în unele cazuri chiar același cuvânt poate avea valoarea absolută sau relativă în același context. De exemplu, folosirea articolului condiționează valoarea absolută sau relativă a unui cuvânt, fapt ce este evident în exemplul de mai jos:

Ex.: 1. J'entends aboyer le chien.

Cuvântul subliniat „le chien” are valoare relativă, pe când în:

2. J'entends aboyer le chien du chasseur.

„Le chien du chasseur” este localizat în sfera unei alte persoane decât subiectul vorbitor, ea este determinată absolut, deci folosirea articolelor hotărâte „le” și „du” fac din „chasseur” o ființă cunoscută subiectului vorbitor.

Modalitatea enunțării condiționează, în unele cazuri, valoarea absolută sau relativă a unui cuvânt. Ea exprimă atitudinea subiectului vis-à-vis de o reprezentare virtuală, ea o actualizează prin faptul că subiectul o consideră corectă sau dubioasă.

Modalitatea este absolută când subiectul care o judecă este, în același timp, persoana care vorbește. În acest caz, modalitatea este conținută în modul verbului, să zicem la Indicativ.

Ex.: Il fait froid (Il constate).

Pe de altă parte, modalitatea enunțării devine relativă când judecata ține de reprezentarea virtuală atribuită de subiectul vorbitor unei alte persoane.

Ex.: Paul croit qu'il fait froid.

Putem observa faptul că enunțarea este absolută când subiectul exprimă propria-i gândire și când ea este implicită.

Se pare că Charles Bally este primul care vorbește despre timpuri absolute și relative în gramatica franceză. Pentru renumitul lingvist de la Geneva, un verb folosit la un timp simplu este folosit la un timp absolut.

Ex.: Je partirai.

Formele temporale compuse trebuie să fie considerate ca timpuri relative, adică timpuri ce nu pot fi concepute decât în relație cu o altă acțiune.

Ex.: Je partirai quand la pluie aura cessé.

Vom spune deci că, din punctul de vedere al morfologiei, formele temporale ale indicativului se divizează în trei grupe: timpuri simple, timpuri compuse și timpuri supracompuse.

Formele simple se folosesc pentru a desemna o acțiune verbală „absolută”, în timp ce formele compuse posedă aproape întotdeauna o nuanță aspectuală de perfectivitate, ceea ce le oferă o folosire relativă [1, p.145].

În concepția lui Vladimir Gak [2, p.225], timpurile absolute exprimă o relație între timpul acțiunii și momentul enunțării, atunci când ele coincid, putem vorbi despre timpuri absolute.

Menționăm mai sus despre o relație ce se stabilește între două noțiuni, acțiuni în gramatică. Dacă este vorba de o relație, nici un timp nu poate fi determinat decât în relație cu altul. În literatura de specialitate se afirmă că viitorul simplu este un timp absolut.

Ex.: 1. Il partira.

2. Le train sera parti quand nous arriverons à la gare.

În ambele exemple viitorul simplu este folosit absolut, dar dacă inversăm acțiunile, vom obține:

Ex.: Nous arriverons à la gare quand le train sera parti.

În acest ultim exemplu, acțiunea de a pleca este relativă din punct de vedere temporal, deoarece momentul când trenul va pleca și cel când el se va porni este calculat în raport cu prezentul absolut. Astfel putem afirma că aceste două timpuri sunt relative.

Propoziția participială absolută își găsește originea în latinescul „ablativus absolutus”.

Maurice Grevisse [3, p.351] constată că termenul de absolut din acest fenomen gramatical semnifică „ceea ce nu are legătură explicită cu suportul complementului, ceea ce nu subliniază bine specificitatea propoziției regente”.

Capacitatea propoziției absolute este de a fi independentă, subiectul verbului principal nu este același cu cel al propoziției absolute.

Înainte ca să elucidăm lucrurile privind propoziția participială absolută, considerăm că ar fi necesar să prezentăm unele informații despre „ablativus absolutus” care și este originea propoziției absolute.

Virgil Matei [4, p.125] vorbește în gramatica limbii latine că atunci „când subiectul subordonatei temporale, cauzale, concesive sau condiționale nu se află cu nici o funcție sintactică în regentă, având deci propriul ei subiect, substituirea se face prin construcția participială absolută numită „ablativus absolutus”.

Claudia Cemărtan [5, p.203] mai adaugă că „propoziția participială absolută aderă la o propoziție dezvoltată de ea și este independentă de orice parte a propoziției, ea este construită din ablativul unui substantiv și un participiu tot în ablativ acordat cu substantivul respectiv în gen și număr”.

Această propoziție se traduce în română prin gerunziu sau participiu.

Ex.: Augustus regeat – dominnd Augustus, sub domnia lui Augustus.

Propoziția absolută în limba franceză se caracterizează prin faptul că ea este constituită dintr-un subiect și un predicat, dar fără cuvânt de introducere și fără verb conjugat și care are o funcție în frază [3, p.351].

Ex.: Dieu aidant, je vaincai.

De obicei, subiectul verbului principal nu este același ca și cel al propoziției absolute, cu toate acestea, sunt cazuri când ambele subiecte coincid. Natura predicatului din propoziția absolută poate fi la activ sau la pasiv:

Ex.: 1. Ma mère ayant achevé sa lecture, la conversation s'engagea. (M.Grevisse)

Acordul atributului în propoziția absolută se face după regulile generale ale acordului, cu excepția cazurilor când atributul complementului absolut este antepus, în astfel de cazuri se observă o tendință netă de invariabilitate.

Analiza propoziției participiale absolute ne-a permis să elucidăm mai bine specificitatea termenului de „absolut” în domeniul gramaticii franceze, axându-ne pe originile lui în gramatica limbii latine. Acest fenomen fiind numit inițial „ablativus absolutus”.

Am putut observa aici că accepția comună a acestui termen ar fi cea a independenței acestei propoziții absolute față de regentă, dat fiind faptul necoincidenței subiectelor acestor două propoziții.

Folosirea intransitivă a unui verb care este tranzitiv duce la o modificare mai mult sau mai puțin importantă a valorii semantice, care, în acest caz, exprimă o acțiune ce nu iese din domeniul subiectului. Problema ce se impune aici este dacă trebuie să numim aceste verbe tranzitive sau intransitive. Noi credem că ar trebui să le numim tranzitive, folosite în construcții verbale absolute.

A.Blinkenberg [6, p.51-54] anvizajează construcțiile absolute ale verbelor ca având originea lor în problema varierii tranzitivității explicite și implicite. Această variere se explică prin varierea obiectelor verbelor, anume acelea care se opun unui obiect de persoană sau de lucru. Pentru unele verbe, o atare, extindere a domeniului tranzitivității se face printr-un schimb semantic al verbului după cum am mai văzut. A.Blinkenberg considera folosirea absolută a verbelor ca o etapă intermediară în schimbarea obiectului de lucru într-un obiect de persoană sau invers. Odată această folosire devenită uzuală îi permite verbului să obțină o nouă orientare semantică.

Folosirea absolută a verbelor în raport cu complementele lor duce uneori la varieri sensibile de sens, din acest motiv trebuie să fim atenți cu asemenea construcții. Construcțiile absolute iau, de asemenea, valori stilistice. Iată de ce examinarea atentă a acestui tip de construcții este atât de importantă pentru limba franceză.

Referințe:

1. Bally Charles. Essai sur le langage. - Genève: Fancke, 1932. - 300 p.
2. Gak V.G. Essai de grammaire fonctionnelle du français. I partie: Morphologie. - Moscou, 1974. - 250 p.
3. Greimas A.J. Sémantique structurale: recherche de méthode. - Paris: Larousse, 1966. - 262 p.
4. Măgureanu A. Pragmatica și sensul lexicului // Studii și cercetări lingvistice. - 1983. - București. - Nr.5. - 458 p.
5. Cemîrtan Cl. Gramatica limbii latine. - Chișinău: CEP USM, 2003. - 209 p.
6. Blinkenberg Andréas. Le problème de la transitivité en français moderne. - Copenhague, 1960. - 366 p.

Prezentat la 19.04.2007